QO‘QON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI ILMIY XABARLARI
(2026-yil 10-son)
FILOLOGIYA
PHILOLOGY
https://doi.org/10.70728/b.series.fil.v08.i10.009

UDK 821.512.133.09

SHOH BAHROM OBRAZI NAVOIY TALQINIDA

Aliyeva Mohinur Madaminovna
Samarqand davlat pedagogika instituti Urgut fakulteti
O‘zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi, 306-guruh talabasi
E-mail: aliyevamohinur707@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada Alisher Navoiyning «Sab’ai sayyor» dostonidagi Shoh Bahrom obrazi shoirning tarixiy asari «Tarixi muluki Ajam»dagi ma’lumotlar bilan qiyoslab tahlil qilingan. Navoiy Bahromni ideallashtirmasdan, adolatli hukmdor va ishqqa berilib davlat ishini unutgan oshiq sifatida, ya’ni ichki ziddiyatli shaxs sifatida tasvirlagani asoslab berilgan. Obrazning g‘azab, pushaymonlik, sog‘inch va halokat bosqichlari, dostonning «yetti sayyor» hikoyalariga qurilgan kompozitsiyasi hamda shoirning o‘tmishdoshlarga munosabati ochib berilgan. Matn «Mukammal asarlar to‘plami» nashri asosida matniy-filologik va qiyosiy usullar bilan o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: Alisher Navoiy, «Sab’ai sayyor», Bahrom Go‘r, Dilorom, obraz, adolat, ishq, «Xamsa», «Tarixi muluki Ajam».

Аннотация. В статье образ шаха Бахрама в поэме Алишера Навои «Сабъаи сайёр» («Семь скитальцев») анализируется в сопоставлении со сведениями исторического сочинения поэта «Тарихи мулуки Аджам». Обосновывается, что Навои не идеализирует Бахрама и изображает его как внутренне противоречивую личность: справедливого правителя и влюблённого, забывшего ради страсти о делах государства. Раскрыты этапы развития образа (гнев, раскаяние, тоска и гибель), композиция поэмы, построенная на рассказах семи странников, а также отношение поэта к своим предшественникам. Текст изучен по академическому «Полному собранию сочинений» текстологическим и сравнительным методами.

Ключевые слова: Алишер Навои, «Сабъаи сайёр», Бахрам Гур, Диларам, образ, справедливость, любовь, «Хамса», «Тарихи мулуки Аджам».

Annotation. The article analyses the image of Shah Bahrom in Alisher Navoi’s poem “Sab’ai Sayyor” (“Seven Travellers”) in comparison with the account in the poet’s historical work “Tarikhi Muluki Ajam”. It argues that Navoi does not idealise Bahrom but presents him as an internally contradictory personality: a just ruler and a lover who neglects the state for the sake of passion. The stages of the image (anger, repentance, longing and death), the

composition of the poem built on the tales of seven travellers, and the poet’s attitude towards his predecessors are examined. The text is studied on the basis of the academic Complete Works edition with textual and comparative methods.

Keywords: Alisher Navoi, “Sab’ai Sayyor”, Bahrom Gur, Dilorom, literary image, justice, love, “Khamsa”, “Tarikhi Muluki Ajam”.

KIRISH

Bahrom Go‘r obrazi Sharq adabiyotidagi eng ko‘p qayta ishlangan obrazlardan biridir. Uning tarixiy asosi V asrda hukm surgan Sosoniy shoh Bahrom V bo‘lib, uning hayoti haqidagi rivoyatlar Nizomiy Ganjaviyning «Haft paykar» (1197), Xusrav Dehlaviyning «Hasht bihisht» (1302) va Alisher Navoiyning «Sab’ai sayyor» (1484) dostonlarida badiiy talqin topgan. Har bir shoir an’anaviy sujetga murojaat qilar ekan, o‘z davrining g‘oyaviy va badiiy talablaridan kelib chiqib, unga yangi ma’no yuklagan. Shu sababli Bahrom obrazini o‘rganish «Xamsa» an’anasida o‘zlashtirish va yangilash qanday kechganini ko‘rsatadi.

Navoiyning «Sab’ai sayyor» dostoni turli jihatlardan o‘rganilgan. B. Murtazoyev uni Xusrav Dehlaviyning «Hasht bihisht» dostoni bilan qiyosiy tahlil qilgan [1], 2024-yilgi maqolada esa ikki dostondagi Dilorom obrazi alohida tadqiq etilgan [2]. S. G‘aniyeva va A. Abdug‘afurov Navoiy ijodida adabiy ta’sir masalalarini yoritgan [3]. Navoiy hikoyatlarining o‘rganilish tarixi Sh. Xudayberdiyeva tomonidan umumlashtirilgan [4], hikoyatlar shakllanishida folklorning ta’siri esa N. Tursunbekovaning maqolasida ko‘rsatilgan [5]. Shoir ijodining umumiy talqini «Navoiyshunoslik» darsligida [6] va N. Mallayevning «O‘zbek adabiyoti tarixi» kitobida [7] berilgan.

Biroq bu tadqiqotlarda asosiy e’tibor sujetning qiyosiy tarixiga, Dilorom obraziga yoki hikoyatlarga qaratilgan. Bahrom obrazining dostondagi rivoji, ya’ni hukmdor va oshiq sifatidagi ziddiyati, shoirning o‘zi obraz haqida aytgan mulohazalari va Navoiyning tarixiy asari «Tarixi muluki Ajam»dagi Bahrom haqidagi ma’lumotlar bilan qiyoslanishi yaxlit holda kam o‘rganilgan.

Maqolaning maqsadi Navoiy talqinidagi Shoh Bahrom obrazining g‘oyaviy-badiiy mohiyatini ochib berishdan iborat. Shu maqsadda quyidagi vazifalar qo‘yildi: birinchidan, tarixiy va badiiy Bahromni qiyoslash; ikkinchidan, obrazning doston sujetidagi rivojlanish bosqichlarini aniqlash; uchinchidan, Navoiyning o‘tmishdoshlarga va o‘z talqiniga munosabatini ko‘rsatish. Tadqiqot farazi shundan iboratki, Navoiy Bahromni ideal hukmdor sifatida emas, balki ishq va saltanat o‘rtasidagi ziddiyatda qolgan inson sifatida tasvirlaydi va uning taqdiri orqali dunyoning o‘tkinchiligi haqidagi falsafiy xulosaga keladi.

MATERIAL VA METODLAR

Tadqiqot materiali sifatida Navoiyning yigirma tomlik «Mukammal asarlar to‘plami» (MAT) nashridagi «Sab’ai sayyor» dostoni [8] va «Tarixi muluki Ajam» asari [9] olindi. Iqtiboslar shu nashrdagi kirill yozuvidagi matndan o‘zbek lotin yozuviga o‘girib keltirildi, bob raqamlari ham shu nashr bo‘yicha berildi.

Tahlil uch bosqichda olib borildi. Avval «Tarixi muluki Ajam»dagi tarixiy ma’lumot doston debochasidagi Bahrom tavsifi bilan solishtirildi. So‘ngra Bahrom ishtirok etgan asosiy

boblar (XI, XII-XVII, XIX-XXVIII) ketma-ket o‘qilib, obrazning rivojlanish bosqichlari belgilandi. Nihoyat, shoirning xulosaviy boblari (XXIX-XXX) Navoiyning muallif sifatidagi pozitsiyasini aniqlash uchun tahlil qilindi.

Tadqiqotda matniy-filologik tahlil, qiyosiy-tarixiy usul (tarixiy manba bilan badiiy matnni solishtirish), qiyosiy-tipologik usul hamda obraz va kompozitsiya tahlilidan foydalanildi. Obraz tushunchasini talqin qilishda adabiyot nazariyasidagi umumiy qarashlarga [10], folklor va yozma adabiyot aloqalarini baholashda M. Jo‘rayev va M. Narziqulovaning tadqiqotiga [11] tayanildi.

NATIJALAR

1. Tarixiy Bahrom va adabiy Bahrom

Navoiy «Tarixi muluki Ajam» asarida Sosoniy shohlar tarixini bayon qilar ekan, Bahrom haqida batafsil to‘xtaladi. Unga ko‘ra, Bahromning otasi Yazdijird zolim hukmdor bo‘lgan, o‘g‘li esa arab podshohi No‘mon ibn Munzar qo‘lida, Hira shahrida tarbiya topgan. Toj ikki och arslon orasiga qo‘yilganda uni olishga Bahromgina jur’at etadi. Taxtga chiqqach esa «otasi buzg‘onlarni tuzdi va oning zulmi o‘rnig‘a adolat ko‘rguzdi» [9]. Navoiy «Go‘r» laqabining kelib chiqishi haqida ikki rivoyatni keltiradi: biriga ko‘ra, sher go‘rni (yovvoyi eshakni) ovlaganda Bahromning o‘qi ikkalasini teshib o‘tgan, boshqasiga ko‘ra, u go‘r oviga juda ishqiboz bo‘lgan.

E’tiborli tomoni shundaki, tarixiy asarda Navoiy Dilorom voqeasi, yetti qasr va Xavarnaq haqida bilmoqchi bo‘lgan o‘quvchini o‘z dostoniga yo‘llaydi: «bu faqir «Xamsa»sida «Sab’ai sayyor»da o‘qub, ma’lum qilsun» [9]. Demak, shoir uchun Bahromning tarixiy va badiiy hayoti ikki xil vazifani bajaradi: biri voqealar bayoni, ikkinchisi esa bu voqealardan chiqariladigan ma’naviy saboq.

2. Doston debochasida Bahrom tavsifi

Dostonning XI bobi Bahrom haqidagi qissaga kirish bo‘lib, unda shoir qahramonni avvalo otasiga qarama-qarshi qo‘yadi:

Ota dunu o‘g‘ul sharif o‘lmoq,
Bu latif o‘lmoq, ul kasif o‘lmoq.
Bu sifat keldi nisbat ichra tamom,
Tavr aro Yazdajurd ila Bahrom.

Otasi buzganni o‘g‘il tuzadi: «Har ne ul buzdi, bu borin tuzdi, Bu borin tuzdi, har ne ul buzdi». Bahrom adolat ramzi sifatida tasvirlanadi:

Mulk bog‘in bahori adl bila,
Suvorib jo‘ybori adl bila.

Biroq shu bobning o‘zidayoq obrazdagi ziddiyat sezila boshlaydi: Bahrom ov va may ishqibozi, ammo bu uni adolatdan chalg‘itmaydi:

Garchi juz jom dam-badam chekmay,
Adl qonunidin qadam chekmay.

Shu bobda Navoiy o‘zining ijodiy tamoyilini ham bayon qiladi. O‘tmishdoshlari Bahromning tarixini batafsil yozganini e’tirof etib, ularni takrorlashni lozim ko‘rmaydi:

Bir deganni iki demak xush emas,
So‘z chu takror topti dilkash emas.

Shoir mashhur epizodlarni (Bahromning Yamanda tarbiyalanishi, ikki sher orasidan toj olishi, mamlakat vayronalikdan qutulsin deb yetti yillik xirojni kechishi, xoqon ustidan g‘alabasi) bitta bob ichida qisqa bayon qiladi, asosiy e’tiborni esa o‘z sujetiga qaratadi:

Mujmal oning so‘zin qilib akmil,
O‘z hadisimg‘a bergamen tafsil.

3. Ishq va saltanat ziddiyati

Dostonning asosiy voqealari ov bilan boshlanadi: Bahrom naqqosh Moniy orqali Diloromning suratini ko‘rib, unga oshiq bo‘ladi va Dilorom saroyga keltiriladi (XII-XIII boblar). Shoh ishqqa butunlay berilib, davlat ishini unutadi va buning oqibati darhol ko‘rinadi [8]:

Mulk chun shoh adlidin qoldi,
Qildi harkim nekim qila oldi.

Shoh vaziyatni anglaydi, ammo tanlov qila olmaydi. Navoiy bu ichki ziddiyatni quyidagi baytda umumlashtiradi:

Ishq ila shohlig‘ muvofiq emas,
Ishq lofida shoh sodiq emas.

Bu bayt obrazning markaziy ziddiyatini ifodalaydi: hukmdorning burchi va oshiqning fidoyiligi bir shaxsda sig‘masligi. Navoiy bu fikrni davom ettirib, haqiqiy oshiqni o‘zligidan kechgan, fano yo‘lidagi inson sifatida ta’riflaydi:

Ishq uchun bedili kerak foni,
O‘rtagan shavq shu’lasi oni.

Shohning tabiati esa buning aksi: u mulk uchun qon to‘kadi, oshiq esa jonidan kechadi. Shoir ikki yo‘lni qarama-qarshi qo‘yib, Bahromning ikkisini birga tuta olmasligini ko‘rsatadi:

Shohkim, mulk ocharni qilsa nasaq,
Yuz tuman qon to‘kar bari nohaq.
Oshiq o‘lg‘onki kechmagay jondin,
Ishq behad yiroqdurur ondin.

Shu tariqa Bahrom ishqqa ham, saltanatga ham to‘liq berila olmaydigan, ikki dunyo orasida qolgan qahramon sifatida gavdalanadi.

4. G‘azab va pushaymonlik

Obraz rivojidagi burilish nuqtasi ov sahnasidir. Bahrom Diloromning taklifi bilan ohuning ikki oyog‘ini bitta o‘q bilan bir-biriga tikib, so‘ng uni bo‘g‘izlaydi va mahbubasidan maqtov kutadi. Dilorom esa bu mahoratni mashq natijasi deb biladi:

Dedi: «Har kim bir ishni varzish etar,
Ish kamolini ko‘r, ne yerga yetar!»

Bu so‘z shohning g‘ururiga tegadi va «Ixtiyorin ilikdin oldi g‘azab». Shoir shohning qahri haqida umumiy hukm chiqaradi:

Shohkim qahri o‘lsa mustavli,
Ul diyor ichra bo‘lmamoq avli.

Bahrom Diloromni sahroga tashlatadi, ammo uch kundan keyin hushiga kelib, qilgan ishidan pushaymon bo‘ladi:

Qildi Bahrom chun bu yanglig‘ ish,
Yig‘lag‘u yo‘qki, kulgu yanglig‘ ish.

Navoiy bu holatni ichki va tashqi «mulk» qarama-qarshiligi orqali ifodalaydi: Bahrom tashqi mulkni saqlab qolish uchun ko‘ngil mulkini vayron qildi [8]:

Tama’ o‘z mulkin ayladi obod,
Ko‘ngli mulkin ham ayladi barbod.

5. Yetti qasr va yetti sayyor

Hijron dardidan bemor bo‘lgan Bahrom uchun yetti qasr quriladi va u haftaning har kunini boshqa rangdagi qasrda o‘tkazadi. Uyqusizlikdan qutulish uchun shoh yo‘ldan o‘tgan har bir musofirni huzuriga keltirishni buyuradi:

Kim, necha nukta oshkor desun,
Sarguzashtin fasonavor desun.
Shoyad uyqu ko‘zumga mayl etgay,
Andin osoyishi manga yetgay.

Yetti qasr haftaning yetti kuniga va yetti rangga mos qurilgan. Har kuni Bahrom qasr rangidagi libosni kiyadi (2-jadval). Qasrlarning ranglari dostondagi bob sarlavhalaridan olindi [8].

2-jadval. Yetti qasr: kun, rang va Bahrom libosi

Kun	Qasr	Bahrom libosi
Shanba	Gunbadi mushkin (qora)	Mushkfom libos
Yakshanba	Gunbadi zarnigor (sariq, oltinrang)	Zarbaft libos
Dushanba	Gunbadi axzar (yashil)	Axzar libos
Seshanba	Qasri gulnoriy (qizil)	Gulgun libos
Chorshanba	Gunbadi nilufariy (moviy)	Moviy kisvat
Payshanba	Sandalbo‘y gulshan (sandal rang)	Sandalosa xil’at
Juma (odina)	Qasri kofurgun (oq)	Kofuriy asvob

Manba: muallif tomonidan [8] asosida tuzilgan.

Tashqi hashamat Bahromning ichki holatiga mos kelmaydi. Shanba kuni haqida shoir shunday yozadi:

Elga erdi tarabfizo shanba,
Shahg‘a erdi, vale azo shanba.

Bu baytda xalq uchun bayram bo‘lgan kun shoh uchun aza kuniga aylangani ko‘rsatiladi. Rang-barang qasrlar hijron dardini davolay olmaydi, shuning uchun Bahrom so‘zga, ya’ni hikoyaga murojaat qiladi.

Shu tariqa dostondagi yetti hikoyani yetti musofir (sayyor) aytib beradi. Asar nomi ham shundan kelib chiqqan. Hikoyalar Bahromni yupatibgina qolmaydi, balki juma kungi hikoyadan shoh Diloromdan xabar topadi, uni Xorazmdan chaqirtirib, u bilan qayta topishadi

(XXVI-XXVII boblar). Bu yerda Bahrom endi buyruq beruvchi emas, tinglovchi va saboq oluvchi sifatida namoyon bo‘ladi.

6. Halokat va falsafiy xulosa

Dostonning XXVIII bobida Bahrom qo‘shini bilan go‘r oviga chiqadi va ov paytida yer ostidagi suvga cho‘kib, qo‘shini bilan birga halok bo‘ladi. Ovchi bilan ov bir xil taqdirga duchor bo‘ladi:

Topmas erdi cho‘mub itardin amon,
Sayd afgan hamonu sayd hamon.

Shoir «go‘r» (yovvoyi eshak) va «go‘r» (qabr) so‘zlarining ohangdoshligiga asoslangan tajnis orqali butun voqeaga xulosa yasaydi [8]:

Go‘rdur borcha olam ahlig‘a qism,
Anga Bahromi Go‘r edi xud ism.

Keyingi bobda Bahromning taqdiri umumbashariy saboqqa aylanadi:

Ey ko‘ngul, boqmag‘il jahon ishiga
Kim, jahon qilmadi vafo kishiga.

7. Muallif va qahramon suhbati

Dostonning XXX bobida Navoiy tushida Shoh Bahrom va uning sakkiz malikasini ko‘radi. Bahrom shoirni quchoqlab, o‘tmishdoshlarining yozganlarini shunday baholaydi:

Ne eshitganni aylabon tasdiq,
Qildilar nazm, aylamay tahqiq.

Navoiy haqida esa:

Sanga navbat chu yetti sa’y etting,
Qisaning harf-harfig‘a yetting.

Bu sahnada shoir o‘z talqinining afzalligini qahramonning o‘zi tilidan aytadi. Bahrom obrazi bu yerda badiiy qahramon bilan birga muallif g‘oyasining tashuvchisiga aylanadi.

Tahlil natijalari 1-jadvalda umumlashtirildi.

1-jadval. Navoiy talqinida Shoh Bahrom obrazining qirralari

Obraz qirrasi	Matndagi o‘rni	Mazmuni
Adolatli hukmdor	XI bob; «Tarixi muluki Ajam»	Otasi buzganni tuzadi, adolat o‘rnatadi
Oshiq	XII-XV boblar	Ishq uchun davlat ishini unutadi
G‘azabkor shoh	XV bob	G‘urur va qahr tufayli Diloromni jazolaydi
Pushaymon inson	XVI-XVII boblar	Xatosini anglab, iztirob chekadi
Tinglovchi	XIX-XXVII boblar	Yetti musofir hikoyasidan saboq oladi
Fano timsoli	XXVIII-XXIX boblar	Ovchi o‘zi ovga aylanadi

Obraz qirrasi	Matndagi o‘rni	Mazmuni
Muallif g‘oyasining tashuvchisi	XXX bob	Navoiy talqinini ma’qullaydi

Manba: muallif tomonidan [8; 9] asosida tuzilgan.

MUHOKAMA

Natijalar tadqiqot farazini tasdiqlaydi. Navoiy Bahromni ideal hukmdor sifatida emas, balki fazilatlari va xatolari bo‘lgan tirik inson sifatida tasvirlaydi. Obrazning asosiy ziddiyati ishq va saltanat o‘rtasidagi tanlovda namoyon bo‘ladi va bu ziddiyat qahramonni g‘azab, pushaymonlik va iztirob orqali halokatga olib boradi.

Natijalar avvalgi tadqiqotlarni bir necha jihatdan to‘ldiradi. B. Murtazoyev «Sab’ai sayyor»ni «Hasht bihisht» bilan qiyoslab, Navoiyning sujetni qayta ishlaganini ko‘rsatgan [1]. Doston matnining o‘zi bu jarayonni shoir ongli ravishda amalga oshirganini tasdiqlaydi: XI bobda Navoiy takrordan qochish tamoyilini bayon qiladi, XXX bobda esa o‘z talqinining haqqoniyligini Bahrom tilidan asoslaydi. S. G‘aniyeva va A. Abdug‘afurov yoritgan adabiy ta’sir masalasi [3] Bahrom obrazi misolida taqlid emas, ijodiy bahs shaklida namoyon bo‘ladi.

Dilorom obrazi qiyosiy jihatdan alohida tahlil qilingan [2]. Bizning tahlil Diloromning so‘zi Bahrom obrazidagi burilish uchun turtki ekanini ko‘rsatadi. Dilorom haqiqatni aytadi: mahorat mashq bilan keladi. Bahrom esa bu haqiqatni g‘ururi tufayli qabul qila olmaydi. Shu ma’noda Dilorom obrazi Bahromning ichki dunyosini ochuvchi oyna vazifasini bajaradi.

Bahrom halokatidagi «ovchi ovga aylanadi» motivi va go‘r so‘ziga asoslangan o‘yin xalq og‘zaki ijodi bilan uzviy bog‘langan. Bu Navoiy hikoyatlari shakllanishida folklorning ta’siri haqidagi qarashlarga [5; 11] mos keladi. Xuddi shu so‘z o‘yini Umar Xayyomga nisbat beriladigan mashhur ruboiyda ham uchraydi, bu esa motivning Sharq adabiyotida keng tarqalganini ko‘rsatadi.

Bahrom obrazini «Xamsa»ning boshqa qahramonlari bilan solishtirish ham uning o‘ziga xosligini ko‘rsatadi. Farhod ilm, hunar va sadoqatda komillikka erishgan qahramon, Iskandar esa adolatli va donishmand hukmdor timsolidir. Bahrom bu ikki yo‘lning oralig‘ida turadi: unda hukmdorlik qudrati ham, oshiqlik dardi ham bor, ammo ularning birortasida to‘liq kamolotga erisha olmaydi. Shu sababli Bahrom «Xamsa»dagi ibrat qahramoni, ya’ni xatosi orqali saboq beruvchi obraz sifatida alohida o‘rin tutadi.

Doston Husayn Boyqaro saroyida yaratilgan va IX bobi unga bag‘ishlangan. Shu kontekstda Bahromning ishq tufayli davlat ishini tashlab qo‘yishi va buning oqibatlari hukmdorlarga ibrat sifatida o‘qiladi. Navoiyning «Tarixi muluki Ajam»da Bahromning adolatini e’tirof etib, ma’naviy saboqni esa dostonda berishi bu ikki asarning bir-birini to‘ldirishini ko‘rsatadi.

Tadqiqotning cheklovlari ham bor. Nizomiy va Dehlaviy dostonlari bilan qiyoslash asl forsiy matnlar asosida emas, ilmiy adabiyotdagi ma’lumotlar asosida berildi. Yetti musofir hikoyalarining Bahrom obrazi bilan bog‘liqligi esa alohida tadqiqot talab qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari quyidagi xulosalarga olib keldi:

1. «Tarixi muluki Ajam»da Navoiy Bahromni zolim otaning ishini tuzatgan adolatli shoh sifatida tasvirlaydi va uning hayotidagi badiiy voqealar uchun o‘quvchini «Sab’ai sayyor»ga yo‘llaydi. Demak, shoir tarixiy va badiiy talqinni ongli ravishda ajratgan.
2. Dostonda Bahrom obrazining markaziy ziddiyati ishq va saltanat o‘rtasidagi tanlovdir. Obraz adolatli hukmdordan g‘azabkor shohga, so‘ng pushaymon va iztirobdagi insonga qadar rivojlanadi.
3. Yetti sayyor hikoyalariga qurilgan kompozitsiyada Bahrom buyruq beruvchidan saboq oluvchi tinglovchiga aylanadi.
4. Bahromning halokati va «go‘r» so‘ziga asoslangan tajnis orqali Navoiy dunyoning o‘tkinchiligi haqidagi falsafiy xulosaga keladi.
5. XI va XXX boblarda shoir o‘tmishdoshlarni takrorlamaslik va voqeani tahqiq bilan yozish tamoyilini ilgari suradi. Bu Navoiyning «Xamsa» an’anasidagi ijodiy mustaqilligini ko‘rsatadi.

Mavzuni kelgusida yetti musofir hikoyalaridagi obrazlar bilan Bahrom obrazining g‘oyaviy aloqasi asosida davom ettirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Murtazoyev B. Alisher Navoiy «Sab’ai sayyor» va Xisrav Dehlaviy «Hasht behisht» dostonlarining qiyosiy tahlili: filol. fan. nomz. ... diss. - Termiz, 1991. - 124 b.

2. Murtazaev B. Dilorom's fast in «Sab'ai sayyor» and «Hasht bihisht» // Modern Science and Research. - 2024. - Vol. 3, Issue 1. - P. 1004-1011. - DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.10574520

3. G‘aniyeva S., Abdug‘afurov A. Navoiy va adabiy ta’sir masalalari. - Toshkent: Fan, 1968. - 237 b.

4. Xudayberdiyeva Sh.E. Alisher Navoiy asarlaridagi hikoyatlarining o‘rganilish tarixi // O‘zbekistonda xorijiy tillar. - 2025. - 11-jild, № 1 (60). - B. 189-201. - DOI: https://doi.org/10.36078/1742366606

5. Tursunbekova N.Sh. Navoiy hikoyatlari shakllanishida folklorning ta’siri // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. - 2022. - Vol. 2, Issue 2. - B. 748-751. - URL: https://oriens.uz/en/journal/article/navoiy-hikoyatlari-shakllanishida-folklorning-tasiri/

6. Sirojiddinov Sh., Yusupova D., Davlatov O. Navoiyshunoslik. - Toshkent: Tamaddun, 2018. - 520 b.

7. Mallayev N. O‘zbek adabiyoti tarixi. - Toshkent: O‘qituvchi, 1965. - 514 b.

8. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to‘plami. Yigirma tomlik. 10-tom: Xamsa. Sab’ai sayyor. - Toshkent: Fan, 1992.

9. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to‘plami. Yigirma tomlik. 16-tom: Muhokamat ul-lug‘atayn. Mezon ul-avzon. Tarixi anbiyo va hukamo. Tarixi muluki Ajam. Arba’in. Siroj ul-muslimin. Munojot. Risolai tiyr andoxtan. - Toshkent: Fan, 2000.

10. Sulton I. Adabiyot nazariyasi. - Toshkent: O‘qituvchi, 1986. - 408 b.

11. Jo‘rayev M., Narziqulova M. Mif, folklor va adabiyot. - Toshkent: Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston Milliy kutubxonasi nashriyoti, 2006. - 184 b.